

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 16)

september 2021

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Tadeáš Chujac

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí šestnástu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy šestnástej aktualizácie komentára už neplatí núdzový stav na území Slovenska, ktorý bol zrušený uplynutím 14. mája 2021. Stále je vyhlásený mimoriadny stav a finančná podpora prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ sa bude vyplácať do konca roka 2021. Výška a poskytovanie príspevkov za júl roka 2021 sa však naviazal cez tzv. Covid automat na vývoj epidemickej situácie.² Z dôvodu stabilnej epidemickej situácie sa finančné príspevky prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“ za august nebudú vyplácať. Poskytovanie príspevkov za mesiace september až december 2021 bude prebiehať, avšak v rozsahu, ako počas prvej vlny pandémie, okrem opatrenia 3B, ktoré bude vynechané.³

Podľa dát dostupných k 31. augustu 2021 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou viac ako 201 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške viac ako 2 miliardy eur. Uvedenou sumou sa podporila približne tretina pracovných miest v ekonomike.⁴ Cez „Prvú pomoc“ boli za obdobie marec až december 2020 podporené necelé 3 milióny mesačných pracovných miest⁵ („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO), čo znamená, že priemerný mesačný počet podporených dosahuje takmer 300 tisíc pracujúcich. Za január 2021 dosiahol počet podporených pracovníkov takmer 366 tisíc a za február 2021 bezmála 351 tisíc. Podľa aktualizovaných údajov za obdobie marec až jún 2021 sledujeme postupný pokles v počte podporených mesačných pracovných miest. Za marec 2021 sa finančne podporilo viac ako 322 tisíc mesačných pracovných miest, za apríl takmer 320 tisíc a za máj bezmála 270 tisíc mesačných pracovných miest. Čísla za jún a júl potvrdzujú tento klesajúci trend. Podľa čerstvých údajov sa za jún podporilo viac ako 215 tisíc mesačných pracovných miest. Čiastkové údaje za júl dostupné k 31. augustu uvádzajú, že sa podporilo približne 46 tisíc mesačných pracovných miest. Aj keď v týchto dátach očakávame ešte postupný nárast, medzimesačný pokles v počte podporených za jún a júl je vysoko pravdepodobný. Celková uhradená suma

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 31. augustu 2021. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v roku 2021 s poznámkou uvedenou v texte. Vzhľadom na plánované predĺženie pomoci až do konca roka 2021 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu prvého kvartálu roka 2022.

² Návrh na zmenu podmienok a predĺženie obdobia realizácie „Prvej pomoci“ do 31.12.2021 a prepojenie „Prvej pomoci“ na Covid automat bol predložený na rokovanie vlády a schválený 9. júna 2021 (materiál č. UV-10558/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

³ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. augusta 2021 (materiál UV-16464/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁴ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec 2020 až júl 2021; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 31. augustu 2021 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

⁵ Výrazná korekcia v počte podporených mesačných pracovných miest od októbra do decembra 2020 je dôsledkom dodatočnej úpravy metodiky vykazovania počtu podporených pracovných miest.

za obdobie marec až december 2020 predstavovala viac ako 997 miliónov eur. Za január až apríl 2021 bolo vyplatených bezmála 779 miliónov eur, za máj takmer 154 miliónov eur a za jún sa vyplatená pomoc blíži k hranici 117 miliónov eur. Za júl k 31. augustu uhradená suma dosahuje bezmála 17 miliónov eur, pričom však môžeme očakávať jej ďalší nárast.

Nástroje „Prvej pomoci“ naďalej využívajú najintenzívnejšie mikropodniky. Tento trend potvrdzujú aj čiastkové čísla za júl. Dostupné údaje za tento mesiac zároveň signalizujú ďalšie zintenzívnenie čerpania u tejto kategórie podnikov, čo s veľkou pravdepodobnosťou odzrkadľuje výšku doteraz vyplatenej „Prvej pomoci“, ktorá je v porovnaní s predchádzajúcimi mesiacmi nižšia a očakávame dodatočné úpravy čo sa odrazí aj v tomto pomerovom ukazovateli. Od začiatku roka 2021 zaznamenávame postupné znižovanie podielu pomoci smerujúcej firmám z kategórie malých a stredných podnikov. Dostupné údaje za jún a júl signalizujú ďalší pokles. U veľkých podnikov sledujeme medzimesačné pohyby v podiele čerpania v oboch smeroch. Zatiaľ čo počas prvých štyroch mesiacov nového roka sme sledovali postupné znižovanie podielu, tak dáta za máj a jún zaznamenali nárast v podiele vyplatenej „Prvej pomoci“ firmám pôsobiacim v tejto kategórii podnikov.

Pomoc naďalej prúdi prevažne do priemyselnej výroby, stavebníctva, veľkoobchodu a maloobchodu, čo potvrdzujú aj predbežné údaje za júl 2021. Kým do konca roka 2020 prúdil najväčší objem pomoci do priemyselnej výroby, tak za mesiace prvého kvartálu 2021 sme zaznamenali postupný nárast u podnikov pôsobiacich vo veľkoobchode a maloobchode, ktoré využívali nástroje „Prvej pomoci“ najintenzívnejšie. Za mesiac apríl došlo k opätovnej výmene, keď podniky pôsobiace v odvetví priemyselnej výroby opätovne čerpali najväčšiu časť pomoci, čo pokračovalo aj za máj a jún. Čiastkové čísla za júl naznačujú, že pozície sa opätovne premiešali, avšak tentokrát najväčší objem pomoci smeruje firmám z odvetvia stavebníctva. Podávanie výkazov a žiadostí za júl je naďalej otvorené, a to do konca septembra 2021. Z tohto dôvodu možno očakávať ďalšie úpravy v podiele jednotlivých odvetví.

Spomedzi opatrení predstavovalo opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnanca viac ako polovicu celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace od mája 2020 do januára 2021. Do marca klesol podiel tohto opatrenia na menej ako 44 %, ale za obdobie apríl až jún evidujeme opätovný nárast nad hranicu 46 %. Z dôvodu zmien v pravidlách „Prvej pomoci“ platných od júla 2021 sa poskytovanie opatrenia 3B zastavilo, a preto za tento mesiac výrazne vzrástli podiely ostatných opatrení. Najintenzívnejšie je podľa predbežných údajov za júl využívané opatrenie 2, ktorého štruktúra kopíruje opatrenie 3B. Od začiatku roka 2021 evidujeme postupné zintenzívnenie čerpania prostredníctvom opatrenia 2, ktorého podiel na celkovej vyplatenej sume vzrástol z jednej štvrtiny v januári na jednu tretinu v júni. Júlový podiel opatrenia 2 vyplatenej „Prvej pomoci“ dosahuje podľa predbežných údajov až dve tretiny. S ďalším spracovaním výkazov a žiadostí za júl 2021 očakávame dodatočné korekcie v relatívnej intenzite čerpania.

Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto mala v letných mesiacoch roka 2020 mierne klesajúci trend a v septembri dosiahla takmer 271 eur. Navýšenie príspevkov v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ sa prejavilo už v dátach za október, november a december. Tento trend pokračoval aj v januári, keď priemerná podpora na jedno pracovné miesto presiahla hranicu 514 eur. Príspevky za obdobie február až jún 2021 boli vyplácané podľa rozšírenej schémy „Prvá pomoc ++“, ktorá sa prejavila aj v náraste priemernej sumy na jedno podporené pracovné miesto. Podľa dostupných údajov k 31. augustu sa finančná pomoc na jedného zamestnanca za február a marec ustálila v blízkosti 604 eur, respektíve 617 eur. Za apríl sme zaznamenali pokles priemernej pomoci na úroveň 563 eur. Čísla za máj a jún signalizujú stabilizáciu priemernej pomoci nad hranicou 540 eur. Predbežné údaje za júl naznačujú mierne zníženie priemernej výšky pomoci, čo sa však s ďalším spracovaním podkladov môže zmeniť, keďže prijímanie žiadostí a výkazov za júl je naďalej otvorené.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) bolo vyplatených o 453 403 viac dávok ošetrovného, čo predstavovalo nárast

výdavkov o takmer 148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až august 2021) vzrástli výdavky na dávku ošetrovné v porovnaní s predpandemickým obdobím v roku 2019 o dodatočných 21 miliónov eur (205 %).

Počas prvého roka pandémie výrazne vzrástlo aj vyplácanie dávok nemocenské. V porovnaní s obdobím pred vypuknutím pandémie vzrástol počet vyplatených dávok o 571 676, čo sa premietlo aj do zvýšenia výdavkov o takmer 190 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až august 2021) vzrástli výdavky na nemocenské v porovnaní s obdobím pred pandemiou o dodatočných 136 miliónov eur (61 %).

Úvod

Tento dokument je v poradí šestnástou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁶ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od 1. októbra nahradil „Prvú pomoc“ nový rámec, „Prvá pomoc +“, ktorá priamo nadväzuje na svoju predchodkyňu, ale zároveň aj zvyšuje rozsah pomoci a rozširuje okruh oprávnených osôb. Uznesením vlády schváleným k 2. februáru 2021 na návrh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, vláda pružne zareagovala na požiadavku ďalšieho navýšenia finančných príspevkov v podobe „**Prvej pomoci ++**“. Vláda sa snaží promptne reagovať na zhoršenú epidemickú situáciu, s cieľom minimalizovať dodatočné negatívne ekonomické a sociálne následky. Z tohto dôvodu bola prijatá rozšírená verzia „Prvej pomoci +“ v podobe tzv. „Prvej pomoci ++“, ktorá navýšila finančné príspevky, zároveň však došlo k úprave pri výpočte príspevku s cieľom odbremeniť zamestnávateľov od platenia celej výšky odvodov za svojich zamestnancov. Pomoc pre postihnuté subjekty sa bude na základe nových pravidiel vyplácať od februára 2021 až do konca júna 2021. Hoci sa epidemická situácia na Slovensku vyvíja v posledných mesiacoch priaznivo, neznamená to automaticky aj zastabilizovanie ekonomickej kondície podnikov a SZČO, s čím úzko súvisí aj situácia na trhu práce. Vláda sa preto priklonila k sanácii negatívnych dopadov pandémie až do konca roka 2021. Uznesením vlády prijatým 9. júna 2021 sa vyplácanie finančnej pomoci za júl 2021 naviazalo na stav epidemickej situácie cez tzv. Covid automat. Úpravou Covid automatu na základe uznesenia vlády prijatého 10. augusta 2021 dôjde k zmenám v poskytovaní finančných príspevkov prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“. Za august, aj kvôli priaznivej epidemickej situácii, keď sa viac ako 40 okresov nachádza vo fáze monitoringu, sa vláda rozhodla vypnúť poskytovanie finančnej pomoci. Za obdobie september až december 2021 sa využije forma pomoci, aká bola aplikovaná ešte počas prvej vlny pandémie, tzv. „Prvá pomoc“, avšak okrem opatrenia 3B, cez ktoré sa nebude môcť čerpať finančná pomoc.⁷ Následne od januára 2022 nadobudne účinnosť zákon o podpore v čase skrátenej práce, tzv. *Kurzarbeitu*.

Po mesiaci opäť prinášame novú aktualizáciu komentára ISP o protipandemických opatreniach na podporu ekonomiky. Okrem aktualizácie údajov za marec 2020 až jún 2021 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za júl 2021.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: zmierňovanie hospodárskych dopadov pandémie pokračuje až do konca roka

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopady koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ prostredníctvom šiestich opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto podpora opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou

⁶ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

⁷ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. augusta 2021 (materiál UV-16464/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia platné do konca roka 2021, pričom za obdobie september až december 2021 sa na sanáciu dopadov využije rámec „Prvá pomoc“, ktorý sa aplikoval ešte počas prvej vlny pandémie, s výnimkou opatrenia 3B, ktorého poskytovanie sa zastavilo. Z dôvodu priaznivej epidemickej situácie dôjde za august k dočasnému vypnutiu nástrojov „Prvej pomoci“, a teda čerpať finančnú pomoc za tento mesiac nebude možné. Detaily o jednotlivých schémach platných za obdobie marec 2020 - jún 2021 sú k dispozícii v predošlých publikáciách ISP na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandemiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a) (Baliak, a iní, 2021b).⁸ Tabuľka 1 poskytuje krátke zhrnutie štruktúry opatrení „Prvej pomoci“ platnej od júla 2021 do decembra 2021.

Tabuľka 1 Prehľad opatrení „Prvá pomoc“^{a, c, d} za obdobie júl a september až december 2021

OP	Charakteristika opatrenia	Oprávnený žiadateľ [Cieľová skupina, ak je iná ako žiadateľ]	Výška pomoci
1	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená úradným rozhodnutím: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.2.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.2.2021]	80 % priemerného zárobku zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)
2	odstupňovaný finančný príspevok v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	nemocensky a dôchodkovo poistené SZČO, ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.2.2021, vrátane SZČO so súbehom pracovného pomeru; oprávnené sú aj SZČO, na ktoré sa vzťahujú odvodové prázdniny	pokles tržieb: príspevok za mesiac 20 % – 39,99 %: 180 € 40 % – 59,99 %: 300 € 60 % – 79,99 %: 420 € 80 % a viac: 540 € príjem z pracovného pomeru vedie ku kráteniu príspevku
3A	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená ekonomickým poklesom: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.2.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.2.2021]	80 % priemerného zárobku zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 880 € za mesiac)
4A	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	SZČO bez iných príjmov a bez sociálneho poistenia (príjem z pracovného pomeru a dohôd sa pripúšťa), ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.2.2021.	210 € za mesiac; príjem dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku
4B	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	jednoosobová s.r.o., ktorá vznikla najneskôr 1.2.2021 a spĺňa podmienky minimálneho obratu a maximálneho zisku pred zdanením	210 € za mesiac; príjem konateľa dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021); Pozn.:^a Detailný opis opatrení je k dispozícii v predchádzajúcich aktualizáciách komentára ISP k „Prvej pomoci“ dostupnej na webstránke www.institutsocialnejpolitiky.sk; ^bprekážka na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 Zákonníka práce; ^cpoužité skratky: CCP=celková cena práce, OP=opatrenie, SZČO=samostatne zárobkovo činná osoba, VS=sektor verejnej správy. ^d Od júla 2021 sa opatrenie 3B neuplatňuje.

⁸ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

Tabuľka 2 predstavuje stav účinný k 1. júlu 2021, keď sa forma pomoci bude odvíjať od stupňa varovania na Covid automate. Uznesením vlády prijatým 9. júna 2021 sa rozhodlo, že vyplácanie finančnej pomoci cez nástroje „Prvej pomoci“ za júl sa naviaže na stupeň Covid automatu. Na základe aktualizovaných pravidiel rozlišujeme 4 fázy, v ktorých sa poskytujú rôzne formy „Prvej pomoci“. V prípade priaznivého vývoja epidemickej situácie sa ekonomická aktivita bude zvyšovať, čím sa potreba sanovať ekonomické následky pandémie bude znižovať, čo odráža aj navrhovaná novela poskytovania finančnej pomoci. Vo Fáze 3, keď bude celoslovenský Covid automat na III., respektíve na IV. stupni varovania, sa využije najštedrejšia „Prvá pomoc ++“. Vo Fáze 2, ak sa celoslovenský Covid automat dostane do I., prípadne do II. stupňa varovania, prejde sa na „Prvú pomoc +“ v upravenej forme bez opatrenia 3B. Opatrenie 3B umožňuje čerpať odstupňovaný finančný príspevok na zamestnanca v závislosti od poklesu tržieb. Fáza 1 nastáva, ak je celoslovenský Covid automat vypnutý, a zároveň sa v stupni monitoringu nachádza najviac 39 okresov. V takomto prípade sa bude poskytovať podpora v rozsahu „Prvej pomoci“, ktorá sa uplatňovala počas prvej vlny pandémie. Podobne ako vo Fáze 2, bude vynechané opatrenie 3B. Fáza 0 predstavuje stav, keď je celoslovenský Covid automat vypnutý, a zároveň je v stupni monitoringu najmenej 40 okresov. V takom prípade sa finančná podpora minimalizuje a podniky nie sú oprávnené čerpať pomoc. Uznesenie vlády prijaté 10. augusta 2021 okrem zmeny Covid automatu, upravuje aj čerpanie finančnej pomoci prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“. Z dôvodu stabilnej epidemickej situácie sa vláda rozhodla vypnúť poskytovanie finančných príspevkov za august (Fáza 0). Následne sa od septembra až do decembra 2021 bude využívať „Prvá pomoc“ v rozsahu, aký sa aplikoval ešte počas prvej vlny pandémie, okrem opatrenia 3B (Fáza 1).

Tabuľka 2 Prepojenie vyplácania „Prvej pomoci“ na Covid automat

Fáza	Stupeň varovania	Uplatnená „Prvá pomoc“	Vynechané opatrenia
Fáza 3	III. a IV. stupeň varovania podľa celoslovenského Covid automatu	„Prvá pomoc ++“ ^a	Bez zmien
Fáza 2	I. a II. stupeň varovania podľa celoslovenského Covid automatu	„Prvá pomoc +“ ^b	Okrem opatrenia 3B
Fáza 1	Bez vyhláseného celoslovenského Covid automatu a zároveň sa v stupni monitoringu nachádza najviac 39 okresov	„Prvá pomoc“ ^b	Okrem opatrenia 3B
Fáza 0	Žiaden z okresov nie je v I. až IV. stupni varovania podľa Covid automatu a zároveň je v stupni monitoringu najmenej 40 okresov	Bez finančnej kompenzácie	

Zdroj: Úrad vlády SR (2021) Pozn.:^aDetailný opis všetkých podmienok opatrení projektu „Prvá pomoc ++“ je k dispozícii v uznesení vlády (Úrad vlády SR, 2021) a v nadväzujúcom oznámení o možnosti predkladania žiadostí ; ^bDetailný opis je k dispozícii v predchádzajúcich aktualizáciách komentára ISP k „Prvej pomoci“ dostupných na webstránke www.institutsocialnejpolitiky.sk.

Tabuľka 3 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 31. augustu 2021, osobitne za marec 2020 až júl 2021. Údaje za mesiace marec 2020 až jún 2021 dostupné k 31. augustu 2021 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 31. augusta 2021. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za júl 2021 naďalej otvorená, a to až do 30. septembra 2021. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za júl 2021 sa budú meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

Tabuľka 3 Čerpanie finančných príspevkov za marec 2020 až júl 2021 z projektov prvej pomoci, stav k 31. augustu 2021^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020	80 068	370 448	82 994 051,07 €	224,04 €	83 023 674,29 €
1	13 693	65 586	18 720 905,66 €	285,44 €	
2	39 589	39 589	9 922 468,57 €	250,64 €	
3A	2 648	68 111	18 367 703,09 €	269,67 €	

3B	12 588	185 622	34 769 308,75 €	187,31 €	
4A	10 574	10 574	1 112 130,00 €	105,18 €	
4B	966	966	101 535,00 €	105,11 €	
apríl 2020	94 580	465 525	176 964 576,19 €	380,14 €	177 032 737,79 €
1	11 266	56 510	28 027 678,03 €	495,98 €	
2	47 454	47 454	22 361 053,26 €	471,22 €	
3A	4 547	102 998	44 086 520,02 €	428,03 €	
3B	17 825	245 169	79 671 844,88 €	324,97 €	
4A	12 267	12 267	2 580 495,00 €	210,36 €	
4B	1 127	1 127	236 985,00 €	210,28 €	
máj 2020	77 257	458 949	145 997 147,40 €	318,11 €	146 074 561,05 €
1	4 050	24 661	10 343 572,00 €	419,43 €	
2	41 434	41 434	18 571 021,85 €	448,21 €	
3A	4 477	109 515	41 461 897,96 €	378,60 €	
3B	17 607	273 724	73 600 200,59 €	268,88 €	
4A	8 648	8 648	1 817 430,00 €	210,16 €	
4B	967	967	203 025,00 €	209,95 €	
jún 2020	52 485	278 197	80 894 015,57 €	290,78 €	80 925 252,95 €
1	349	2 106	808 773,32 €	384,03 €	
2	29 945	29 945	13 102 951,38 €	437,57 €	
3A	3 245	79 925	24 679 237,95 €	308,78 €	
3B	12 211	159 562	40 902 922,92 €	256,35 €	
4A	5 978	5 978	1 257 120,00 €	210,29 €	
4B	681	681	143 010,00 €	210,00 €	
júl 2020	41 812	225 274	63 388 390,09 €	281,38 €	63 392 749,37 €
1	78	472	291 817,64 €	618,26 €	
2	23 812	23 812	10 426 801,98 €	437,88 €	
3A	2 701	73 764	20 109 731,58 €	272,62 €	
3B	9 753	121 813	31 421 523,89 €	257,95 €	
4A	4 855	4 855	1 021 755,00 €	210,45 €	
4B	558	558	116 760,00 €	209,25 €	
august 2020	40 562	201 210	56 914 249,88 €	282,86 €	56 924 757,88 €
1	53	135	61 734,02 €	457,29 €	
2	22 617	22 617	9 891 760,00 €	437,36 €	
3A	2 561	52 822	14 496 078,81 €	274,43 €	
3B	10 365	120 719	31 427 592,05 €	260,34 €	
4A	4 395	4 395	927 465,00 €	211,03 €	
4B	522	522	109 620,00 €	210,00 €	
september 2020	42 964	186 125	50 478 463,37 €	271,21 €	50 488 156,60 €
1	71	206	78 648,77 €	381,79 €	
2	24 092	24 092	10 374 216,94 €	430,61 €	
3A	2 618	43 700	10 313 707,99 €	236,01 €	
3B	10 908	112 887	28 609 494,67 €	253,43 €	
4A	4 657	4 657	979 965,00 €	210,43 €	
4B	583	583	122 430,00 €	210,00 €	
október 2020	72 242	254 975	106 887 622,61 €	419,21 €	106 937 419,68 €
1	1 014	3 724	1 335 636,00 €	358,66 €	
2	39 766	39 766	24 844 567,48 €	624,77 €	
3A	4 849	44 730	14 907 321,27 €	333,27 €	
3B	17 503	157 758	63 076 246,59 €	399,83 €	

4A	8 114	8 114	2 454 585,89 €	302,51 €	
4B	883	883	269 265,38 €	304,94 €	
november 2020	82 390	246 832	112 411 753,68 €	455,42 €	113 184 402,57 €
1	1 028	3 682	1 879 283,03 €	510,40 €	
2	45 587	45 587	30 221 525,21 €	662,94 €	
3A	5 134	39 427	15 481 064,32 €	392,65 €	
3B	18 593	146 210	61 196 340,04 €	418,55 €	
4A	10 810	10 810	3 292 892,08 €	304,62 €	
4B	1 116	1 116	340 649,00 €	305,24 €	
december 2020	83 537	265 049	120 420 050,43 €	454,33 €	121 064 475,59 €
1	2 012	10 815	3 487 982,38 €	322,51 €	
2	46 762	46 762	31 182 373,38 €	666,83 €	
3A	5 902	42 590	16 832 307,84 €	395,22 €	
3B	17 786	153 935	65 572 337,67 €	425,97 €	
4A	9 865	9 865	3 014 341,37 €	305,56 €	
4B	1 082	1 082	330 707,79 €	305,64 €	
január 2021	117 761	365 908	188 087 322,07 €	514,03 €	188 333 167,34 €
1	3 371	20 197	11 269 095,57 €	557,96 €	
2	65 036	65 036	47 724 848,12 €	733,82 €	
3A	7 610	49 900	22 500 630,08 €	450,91 €	
3B	24 261	213 480	101 261 418,01 €	474,34 €	
4A	15 885	15 885	4 898 524,84 €	308,37 €	
4B	1 410	1 410	432 805,45 €	306,95 €	
február 2021	120 352	350 863	211 871 990,65 €	603,86 €	211 974 839,12 €
1	3 167	20 770	14 705 515,69 €	708,02 €	
2	70 671	70 671	56 687 555,12 €	802,13 €	
3A	8 141	51 306	30 555 230,74 €	595,55 €	
3B	23 179	193 093	104 634 920,91 €	541,89 €	
4A	13 569	13 569	4 777 411,81 €	352,08 €	
4B	1 454	1 454	511 356,38 €	351,69 €	
marec 2021	115 273	322 207	198 940 823,15 €	617,43 €	199 067 471,16 €
1	3 182	20 748	16 138 695,31 €	777,84 €	
2	69 322	69 322	55 628 722,99 €	802,47 €	
3A	8 422	60 242	35 369 012,21 €	587,12 €	
3B	20 346	157 980	86 912 331,01 €	550,15 €	
4A	12 479	12 479	4 388 190,50 €	351,65 €	
4B	1 436	1 436	503 871,13 €	350,89 €	
apríl 2021	109 028	319 835	179 960 794,27 €	562,67 €	179 973 915,61 €
1	2 461	16 552	6 967 249,80 €	420,93 €	
2	66 672	66 672	52 402 239,61 €	785,97 €	
3A	7 615	65 149	28 671 673,42 €	440,09 €	
3B	20 179	159 426	87 707 295,52 €	550,14 €	
4A	10 703	10 703	3 745 483,67 €	349,95 €	
4B	1 333	1 333	466 852,25 €	350,23 €	
máj 2021	90 188	269 693	153 613 252,06 €	569,59 €	153 619 985,91 €
1	587	2 149	1 310 941,29 €	610,02 €	
2	57 939	57 939	44 647 362,76 €	770,59 €	
3A	5 450	61 128	31 205 690,62 €	510,50 €	
3B	16 692	139 008	73 140 265,78 €	526,16 €	
4A	8 344	8 344	2 914 543,42 €	349,30 €	

4B	1 125	1 125	394 448,19 €	350,62 €	
jún 2021	75 550	215 195	116 652 227,53 €	542,08 €	116 910 533,94 €
1	180	874	431 798,50 €	494,05 €	
2	50 317	50 317	38 680 210,82 €	768,73 €	
3A	4 266	53 021	20 858 753,01 €	393,41 €	
3B	12 686	102 911	53 859 925,75 €	523,36 €	
4A	7 124	7 124	2 489 232,22 €	349,41 €	
4B	948	948	332 307,23 €	350,54 €	
júl 2021	31 265	46 335	16 738 587,13 €	361,25 €	16 743 512,98 €
1	48	770	131 384,65 €	170,63 €	
2	24 380	24 380	11 144 720,37 €	457,13 €	
3A	2 271	16 633	4 533 367,33 €	272,55 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	3 999	3 999	816 356,35 €	204,14 €	
4B	553	553	112 758,43 €	203,90 €	

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^a Dáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^b Údaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stĺpec 3).

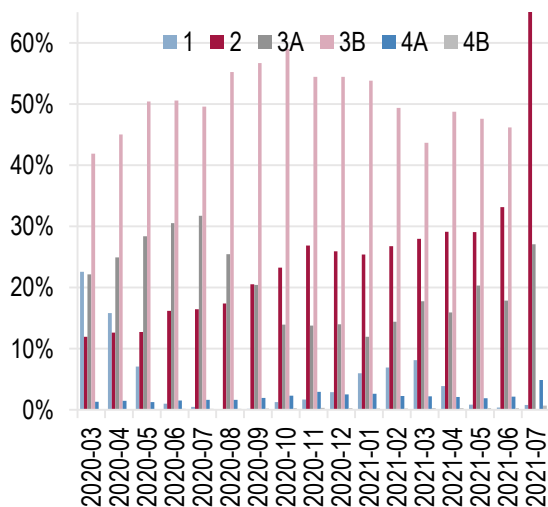
Absolútna výška čerpania v prvej vlnе pandémie kulminovala v apríli 2020 a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesala. Tento trend sa zvrátil v októbri, keď sa epidemická situácia na Slovensku zhoršila, čo sa prejavilo aj v objeme čerpania. Rozšírenie okruhu poberateľov a zatriktívnenie finančnej podpory v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ taktiež prispelo k výraznému medzimesačnému skoku v alokovanej sume za október. Medzimesačné zintenzívnenie čerpanej pomoci sme zaznamenali aj za november a december. Tento vývoj vyvrcholil v úvodných dvoch mesiacoch aktuálneho roka 2021. Dostupné údaje dokumentujú kulmináciu v absolútnej výške čerpania finančných prostriedkov v druhej vlnе pandémie vo februári 2021, keď sa prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ vyplatilo bezmála 212 miliónov eur. Táto suma prevyšuje aj maximum zaznamenané počas prvej vlny pandémie, ktorým bolo takmer 177 miliónov eur za apríl 2020.⁹ Objem vyplatenej pomoci sa za marec 2021 priblížil na základe aktualizovaných údajov k hranici 199 miliónov eur, za apríl sa absolútna výška pomoci vyšplhala k úrovni 180 miliónov eur, za máj sa vyplatila pomoc vo výške takmer 154 miliónov eur a aktualizované čerpanie za jún dokumentuje ďalšie utlmovanie čerpania v absolútnych číslach, keď sa vyplatilo takmer 117 miliónov eur. Objem poskytnutej pomoci za júl 2021 dosahuje k 31. augustu menej ako 17 miliónov eur, avšak júlová alokácia bude podliehať dodatočným korekciám, a preto môžeme očakávať ďalšie navýšenie celkovej čerpanej pomoci, nakoľko možnosť žiadať o pomoc za tento mesiac je otvorená až do konca septembra 2021. Prezentované čísla treba naďalej vnímať ako spodný odhad celkovej čerpanej sumy za jednotlivé mesiace, preto je potrebné aj údaje v ďalších častiach interpretovať obdobne.

Najväčšiu časť vyplatenej sumy v mesiacoch máj 2020 až február 2021 stabilne tvorilo opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohyboval okolo polovice celkovej vyplatenej sumy. V marci 2021 podiel opatrenia 3B klesol na menej ako 44 %, ale za obdobie apríl až jún pozorujeme opätovné oživenie čerpania prostredníctvom tohto opatrenia (Graf 1). V marci 2020 sa vyplatilo cez opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej uhrádzanej sumy, ale ich využívanie bolo v nasledujúcich mesiacoch radikálne odlišné. Kým podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia, postupne klesal až na úroveň okolo desatiny percenta v auguste, resp. septembri, v nasledujúcich mesiacoch najmä v dôsledku vypuknutia druhej vlny pandémie sa podiel opatrenia 1 na celkovej sume podpory kontinuálne zvyšoval, až na viac ako 8 % v marci 2021. Epidemická situácia sa

⁹ Pri porovnávaní vysokého čerpania za mesiace v roku 2021 je však potrebné zdôrazniť rozdiely v nastavení a maximálnych výškach podpory medzi „Prvou pomocou“, „Prvou pomocou+“ a „Prvou pomocou++“. Pre bližšie porovnanie, pozri Tabuľku 1.

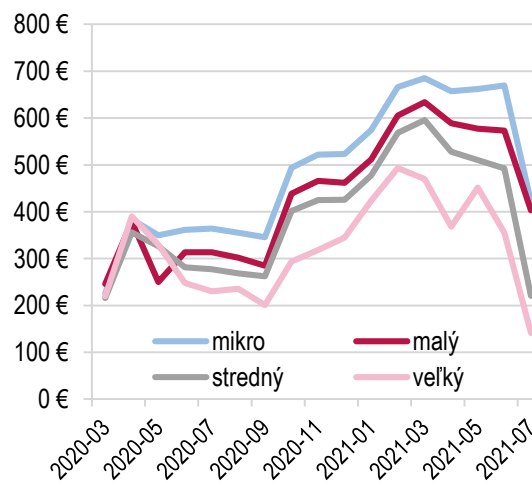
začiatkom apríla začala postupne stabilizovať, čo sa pretavilo do obozretného otvárania ďalších segmentov ekonomiky. V nadväznosti na opatrné otváranie ekonomiky sa počet úradne zatvorených prevádzok postupne obmedzoval. Podľa dostupných údajov sa objem pomoci smerujúcich do prevádzok, ktoré sú uzatvorené na základe rozhodnutia ÚVZ zastabilizoval v apríli na úrovni pod 4 %. K 31. augustu sa prostredníctvom opatrenia 1 vyplatilo len menej ako 1 % celkovej pomoci za máj a jún 2021. Využívanie opatrenia 1 zostáva na obdobnej úrovni aj na základe čerstvých údajov za júl. Takýto vývoj odzrkadľuje pozitívny vývoj epidemickej situácie na území Slovenska. Podiel opatrenia 3A až do júla 2020, naopak, zaznamenal postupný vzostup na takmer 32 %, ale v období od augusta minulého roka začalo využívanie tohto opatrenia postupne ustupovať, až sa dostalo nad 12 % hranicu zaznamenanú v januári. Podľa dostupných údajov sa využívanie opatrenia 3A opäť mierne zvýšilo, za máj až na úroveň presahujúcu 20 %. V nasledujúcich mesiacoch sa trajektória opäť mení a využívanie opatrenia 3A postupne klesá. Postupné zintenzívnenie využívania pozorujeme pri opatrení 2, ktorého podiel medzi marcom 2020 a májom 2021 vzrástol z necelých 12 % na viac ako 29 % celkovej vyplatennej sumy. Z aktualizovaných údajov za jún vyplýva ďalší nárast podielu čerpania prostredníctvom tohto opatrenia až na úroveň 33 %. V dôsledku zmien v štruktúre „Prvej pomoci“ za júl sa pozastavilo poskytovanie opatrenia 3B, čo navýšilo podiely ostatných opatrení. Úprava podmienok čerpania sa prejavuje už v čiastkových číslach za júl, keď takmer 67 % vyplatennej „Prvej pomoci“ prúdilo cez opatrenie 2. Za august bude poskytovanie „Prvej pomoci“ vypnuté a od septembra až do konca roka 2021 sa bude, rovnako ako v júli, aplikovať rámec „Prvej pomoci“ aký sa využíval počas prvej vlny pandémie s výnimkou opatrenia 3B, ktoré sa poskytovať nebude.

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho podľa kategórie veľkosti podniku

Zdroj: ÚPSVaR.

Zhoršenie epidemickej situácie na Slovensku v jesenných mesiacoch roku 2020 znamenalo ukončenie trendu postupného poklesu počtu podporených zamestnancov a SZČO z historického maxima 466 tisíc podporených pracovných miest v apríli 2020 na viac ako 186 tisíc v septembri 2020. Za október¹⁰ sme zaznamenali prudký medzimesačný nárast v počte podporených pracovných miest o takmer 69 tisíc, na bežmála 255 tisíc, čo predstavuje medzimesačný nárast o 37 %. Ešte významnejšia medzimesačná zmena nastala v januári, keď sa podporilo o 38 % viac pracovných miest ako za december 2020. Celkový počet podporených pracovných miest za január dosiahol takmer 366 tisíc. Údaje za nasledujúce mesiace ukazujú postupný útlm v počte podporených pracovných miest, čo potvrdzujú aj aktualizované júnové čísla, keď sa k 31. augustu podporilo viac ako 215 tisíc mesačných pracovných miest. Trend postupného poklesu, zdá sa, pokračuje aj

¹⁰ Výrazná korekcia v počte podporených mesačných pracovných miest (rádovo desaťtisíce) od októbra do decembra 2020 je dôsledkom dodatočnej úpravy v počte podporených pracovných miest v kategórii veľké podniky.

naďalej, keď za júl sa k rovnakému dátumu podporilo menej ako 47 tisíc mesačných pracovných miest. Tento údaj predstavuje spodný odhad, z dôvodu postupného spracovania ďalších žiadostí za tento mesiac.

V dôsledku zmien v štruktúre „Prvej pomoci“, ktoré začali platiť od októbra 2020, došlo aj k prispôbeniu priemernej výšky pomoci na jedno pracovné miesto. V období medzi júnom až septembrom 2020 sa priemerná podpora na pracujúceho zastabilizovala na hodnotách v rozmedzí približne 270 až 290 eur. Porovnanie dostupných údajov za september 2020 s obdobím do januára 2021 však ukazuje skok v priemernej výške finančnej podpory na pracujúceho z 271 eur v septembri, na bezmála 456 eur v novembri a až takmer 514 eur v januári 2021. Údaje za február a marec dokumentujú ďalšie zvýšenie pomoci na jedno pracovné miesto, a to až k hranici 617 eur zaznamenatej za marec, a to najmä v dôsledku prechodu na rozšírený rámec „Prvá pomoc ++“, ktorý sa využíval až do konca jún 2021. Podľa dostupných údajov za apríl a máj sa priemerná výška pomoci zastabilizovala v oboch mesiacoch nad hranicou 560 eur. Za jún evidujeme mierne zníženie v priemernej výške podpory na úroveň 542 eur. Najmä v dôsledku prechodu na „Prvú pomoc“ za júl v predbežných dátach sledujeme redukciu priemernej výšky pomoci na jedno pracovné miesto, a to na úroveň blízku 361 eur, avšak spracovanie ďalších výkazov a žiadostí spravidla spôsobuje úpravu tohto ukazovateľa smerom nadol, preto dostupnú hodnotu za júl treba interpretovať s istou dávkou neistoty.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec 2020 až júl 2021

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 31. augustu 2021 vyplatených **2 063 215 317,15 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetkých sedemnást' mesiacov od marca 2020 do júla 2021 predstavovala k rovnakému dátumu 2 065 671 613,83 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 204 865. Je však potrebné zdôrazniť, že k 31. augustu 2021 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec 2020 až jún 2021. V prípade júla 2021 preto očakávame zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí a výkazov úradmi práce. Zmeny pri čerpaní pomoci za júl súvisia s možnosťou požiadať o finančný príspevok až do 30. septembra 2021.

Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 31. augustu 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.¹¹ Podiel mikropodnikov na celkovej mesačnej sume pomoci postupne vzrástol medzi májom a novembrom 2020 z 23,6 % na 46,8 %. Následne v decembri 2020 a januári 2021 sa čerpanie mikropodnikov zastabilizovalo pod úrovňou 45 %. V ďalších troch mesiacoch roka 2021 sme sledovali postupné zvyšovanie podielu až k 49 %. Za máj bol zaznamenaný pokles v podiele čerpania u rovnakej kategórie podnikov na približne 46 %, avšak v nasledujúcich mesiacoch opäť dochádza k nárastu podielu až na viac ako polovicu za jún. Predbežné údaje za júl signalizujú ďalší skok v čerpaní až na viac ako 79 %, ktorý súvisí aj s ukončením poskytovania opatrenia 3B, ktoré tvorilo väčšinu „Prvej pomoci“ pri podnikoch z ostatných kategórií veľkosti. Intenzita čerpania malých podnikov sa počas rovnakého obdobia upravila z 15,3 % v máji na 22,2 % v novembri 2020. V ďalších mesiacoch sa podiel malých podnikov stabilne pohyboval nad úrovňou 20 %. Aktualizované čísla za máj a jún dokumentujú postupný útlm v intenzite čerpania až k hranici 17 %. Čerstvé údaje za júl naznačujú ďalšie zníženie podielu čerpania u kategórie malých podnikov. Rovnaký vývoj zatiaľ evidujeme aj u stredných a veľkých podnikov. Stredné podniky od mája 2020 stabilne čerpali okolo 18 %, s miernym poklesom začínajúcim v novembri, a to až k hranici okolo 16 %, ktorú sme zaznamenali nepretržite za obdobie november až február. V ďalších mesiacoch evidujeme postupné znižovanie až na úroveň v okolí 12 % za jún. Podiel veľkých podnikov na čerpanej sume zaznamenal v rovnakom časovom intervale značný útlm, z májových 40,6 % na novembrových 12 %. Nasledovalo mierne oživenie, až na decembrových 15,7 %. Od januára 2021 sledujeme medzimesačné fluktuácie v rozsahu niekoľkých percentuálnych bodov v oboch smeroch. Za jún čerpali veľké podniky takmer 18 % vyplatenej „Prvej pomoci“. Predbežné júlové hodnoty čerpania u jednotlivých kategórií podnikov treba

¹¹ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

interpretovať opatrne, pretože so spracovaním ďalších žiadostí a výkazov za júl očakávame, že sa podiely ešte budú meniť.

Medzi mikropodnikmi prevažuje čerpanie pomoci cez opatrenie 2, ktoré tvorí stabilne viac ako polovicu celkovej sumy vyplatenej v jednotlivých mesiacoch. Aktualizované údaje za jún zvyrazňujú dominanciu opatrenia 2, cez ktoré mikropodniky čerpali za tento mesiac takmer 64 % pomoci. V rovnakej kategórii podnikov sme v dôsledku zhoršenej epidemickej situácie a s tým spojeným obmedzovaním ekonomického života v úvodných mesiacoch roka 2021 sledovali postupný vzostup čerpania prostredníctvom opatrenia 1. Jeho využívanie sa podľa júnových a júlových čísel vracia na hodnoty pod hranicou piatich desiatin percenta, čo odráža pozitívny stav epidemickej situácie na Slovensku v posledných mesiacoch. Zároveň sledujeme postupný relatívny útlm vo využívaní opatrenia 3B. Pri ostatných kategóriách podnikov (malé, stredné i veľké) dominuje opatrenie 3B, prostredníctvom ktorého čerpali za jún od takmer 59 % u veľkých, až po bezmála 85 % u stredných podnikov. Veľké podniky využívali do konca septembra 2020 takmer výlučne opatrenia 3A a 3B, pričom ich podiel bol do tohto mesiaca takmer totožný, avšak v nasledujúcich mesiacoch jednoznačne prevyšovalo čerpanie cez opatrenie 3B, čo pokračovalo aj v úvodných štyroch mesiacoch roku 2021. Dominancia opatrenia 3B poklesla za máj a jún, keď sa zintenzívnilo využívanie opatrenia 3A. Od októbra sa zvyšovala intenzita využívania opatrenia 1 aj u ostatných kategóriách podnikov, avšak tento vývoj sa v posledných mesiacoch zvrátil a od apríla sledujeme postupné utlmovanie využívania tohto opatrenia, čo odzrkadľuje postupnú stabilizáciu epidemickej situácie. V dôsledku naviazania „Prvej pomoci“ na tzv. Covid automat za júl sa uplatňuje rámec využívaný ešte počas prvej vlny pandémie, avšak bez opatrenia 3B, cez ktoré subjekty nebudú môcť čerpať finančné príspevky. Už čiastkové čísla signalizujú prispôbovanie malých, stredných a veľkých podnikov na zmenenú situáciu, keď „Prvú pomoc“ čerpajú takmer výlučne prostredníctvom opatrenia 3A. U mikropodnikov taktiež dochádza k očakávanej reakcii, a to k významnejšiemu nárastu čerpania cez opatrenia 2. Avšak v tomto momente je predčasné vynášať akékoľvek závery, z dôvodu postupného spracovania žiadostí a výkazov za júl, čo spôsobí dodatočné korekcie aj v intenzite využívania jednotlivých nástrojov.

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 31. augustu 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sekcie NACE). Najväčší podiel na čerpanej sume má podľa aktualizovaných údajov za jún naďalej priemysel (NACE sekcia C) s podielom pod hranicou 28 %, ktorý sa od apríla vrátil na túto pozíciu. Kým do decembra 2020 prúdilo najviac finančných prostriedkov práve do priemyslu, tak od začiatku roka 2021 podstatná časť vyplatenej „Prvej pomoci“ smerovala do veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G). V dôsledku zlepšenia epidemickej situácie a opatrného otvárania ekonomiky sa pozície opäť vymenili a do mája sme sledovali postupný pokles podielu na čerpaní u podnikov pôsobiacich v odvetví malo- a veľkoobchodu, keď za máj čerpali podniky z tohto odvetvia takmer 14 % vyplatenej „Prvej pomoci“. Podľa dostupných údajov za jún sledujeme zastabilizovanie čerpania nad hranicou 14 %. Dostupné údaje za máj a jún ukazujú postupný nárast v podiele priemyslu na celkovom počte podporených pracovných miest. Kým vo februári 2021 sa pohyboval tento podiel na úrovni okolo 22 %, podľa dostupných údajov za oba mesiace sledujeme postupné navýšenie až nad hranicu 32 %, čo je jednoznačne najviac v porovnaní s ostatnými odvetviami. Postupný rast je možné vidieť na podiele uhrádzanej sumy smerujúcej do stavebníctva (NACE sekcia F), ktorého podiel sa medzi májom a novembrom 2020 upravil z 5,8 % na 12 %, v decembri následne prišiel mierny útlm na 10,6 %. Za prvý polrok roka 2021 zaznamenávame postupné zintenzívnenie čerpania až na úroveň 15,4 %, ktorú evidujeme za jún. Podľa predbežných júlových údajov smeruje najväčšia časť doteraz vyplatenej pomoci firmám pôsobiacim v stavebníctve, priemysle a veľkoobchodu a maloobchodu. Zaujímavý je aj vývoj čerpania pomoci v ubytovaní a stravovaní (NACE sekcia I). Podiel tohto sektoru zaznamenal medzi augustom a novembrom 2020 skok, z 4,4 % na 15,8 %. V januári sa podiel ubytovania a stravovania prepadol na 10,6 % vyplatenej „Prvej pomoci“. Podľa údajov za nasledujúce mesiace sa však podiel na objeme čerpanej pomoci výrazne nemení a stabilne prúdi do tohto odvetvia viac ako 10 % uhrádzanej „Prvej pomoci“.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Z hľadiska kategórie veľkosti podniku od júna 2020 platí, čím väčší podnik, tým nižšia priemerná výška podpory. Stabilné usporiadanie priemernej výšky podpory sledujeme na základe čiastkových údajov aj za júl 2021. Prudké medzimesačné zmeny evidujeme najmä za október a február, keď sa prechádzalo na rozšírený rámec „Prvá pomoc +“, respektíve „Prvá pomoc ++“. Priemerná podpora na pracovníka mikropodniku dosiahla takmer 666 eur za február. U veľkých podnikov sa po prechode na „Prvú pomoc ++“ vyplácala priemerná pomoc na zamestnanca vo výške takmer 493 eur¹². Priemerná výška podpory za marec stúpla u všetkých kategórií podnikov, s výnimkou veľkých podnikov, keď došlo k miernemu poklesu pod 470 eur. V apríli došlo k poklesu u všetkých kategórií podnikov bez výnimky. Na zamestnanca malého podniku pripadala priemerná podpora vo výške takmer 589 eur, u kategórie stredných podnikov dosahovala vyplatená pomoc priemerne bezmála 528 eur. Za obdobie máj a jún je vývoj pomerne rôznorodý v závislosti od kategórie podniku. Zatiaľ čo u mikropodnikov sledujeme postupný nárast až k hranici 670 eur, tak u malých, stredných a veľkých podnikov sledujeme znižovanie priemernej výšky mesačnej podpory o desiatky eur (573 eur, 493 eur a 355 eur za jún). Revízia počtu podporených mesačných pracovných miest sa najviac prejavila v náraste priemernej výšky pomoci u kategórie veľkých podnikov, ktorá sa síce priblížila pomoci vyplácanej u ostatných kategórií, avšak naďalej zostáva priemerná finančná podpora pripadajúca na jedno pracovné miesto najnižšia práve v tomto segmente ekonomiky. Predbežné júlové čísla naznačujú pokles priemernej výšky pomoci hlavne z dôvodu vyplácania „Prvej pomoci“ ako počas prvej vlny pandémie. Všetky uvedené ukazovatele budú podliehať dodatočnej korekcii z dôvodu prijímania a vybavovania žiadostí a výkazov za mesiac júl, ako sme to už niekoľkokrát zdôraznili. Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najvyššia pomoc na jedno pracovné miesto prúdila v júni do organizácií pôsobiach v sektoroch stavebníctva (NACE sekcia F – 692,55 eur), poľnohospodárstva (NACE sekcia A – 673,83 eur) a finančné a poisťovacie služby (NACE sekcia K – 648,79 eur). Naopak najnižšia priemerná podpora smeruje do odvetví ťažba a dobývanie (NACE sekcia B – 338,65 eur), dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (NACE sekcia D – 436,10 eur) a priemyselná výroba (NACE sekcia C – 438,27 eur).

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandemiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 31. augustu 2021 trvala výplata pomoci v priemere menej ako 5 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po spracovanie podkladu na úhradu príslušným úradom práce.¹³

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a **majú podpísanú dohodu**, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace **nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu**. Týmto sa po uzavretí dohody výrazne zjednodušuje a skracuje vybavovanie pomoci za nasledujúce mesiace.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po spracovanie úradom práce)

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	8,31	5,60	45 969
2	5,24	3,73	759 410
3A	6,15	4,34	80 571

¹² V dôsledku korekcie podporených mesačných miest za obdobie od októbra 2020 sledujeme aj úpravu všetkých ukazovateľov využívajúcich počet podporených mesačných pracovných miest vo svojom menovateli.

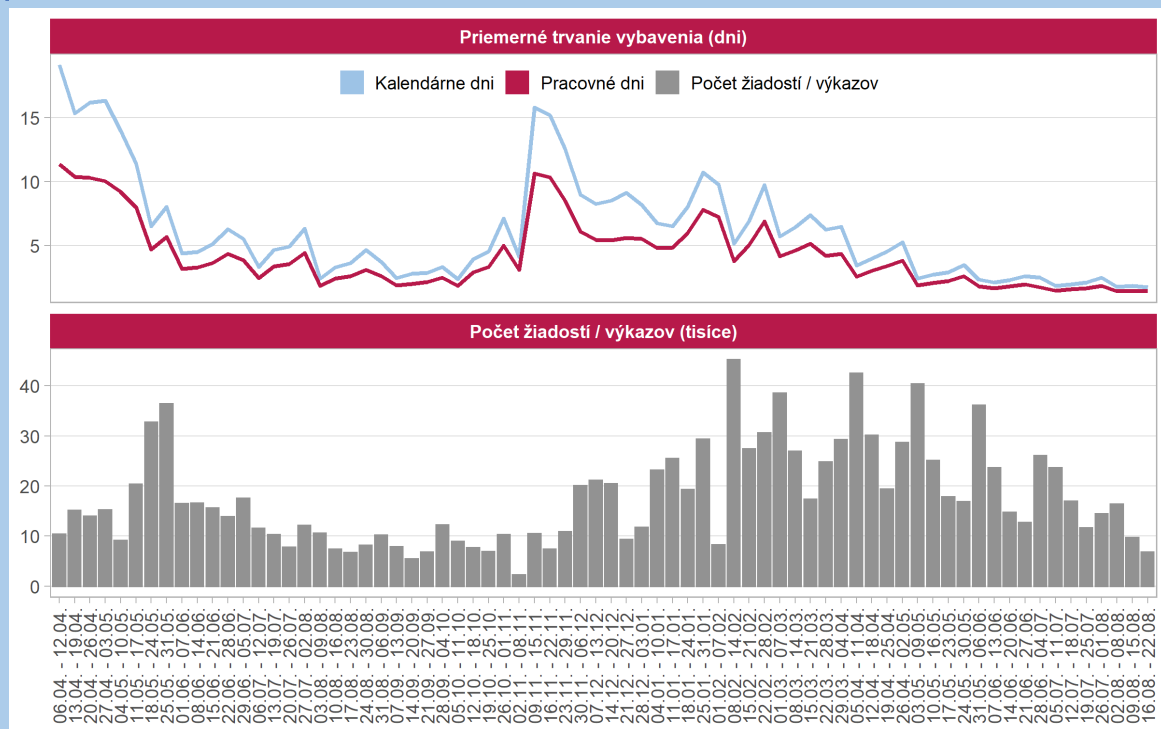
¹³ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

3B	6,31	4,45	259 829
4A	8,60	5,98	115 592
4B	8,82	6,17	12 416
Spolu	5,97	4,21	1 273 787

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 22. augusta 2021 a zároveň vybavené najneskôr 31. augusta 2021. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B1 a Graf B1 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov prijatých v období apríl 2020 až august 2021 k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlilo od polovice mája 2020, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám. V októbri a v novembri prišlo k skokovitým nárastom trvania vybavenia spojeným s prechodom na „Prvú pomoc +“. Po týchto nárastoch však opäť pozorujeme zrýchlenie vybavovania, ktorého trvanie sa vrátilo na hodnoty podobné tým, ktoré sme pozorovali pri pôvodnej „Prvej pomoci“. Prechod na „Prvú pomoc ++“ síce spôsobil mierne predĺženie priemerného vybavenia žiadostí a výkazov, ktoré sledujeme na Grafe B1, avšak po úvodnom nápore, ktorý sa prejavil v značnom náraste počtu žiadostí najmä v druhom februárovom týždni, opäť sledujeme postupný pokles v počte dní nevyhnutných na zvládnutie celého procesu.

Graf B1 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 22. augusta 2021 a zároveň vybavené najneskôr 31. augusta 2021. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým

zdravotným stavom.¹⁴ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹⁵

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.¹⁶ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl, pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná, a nárok vzniká len pri uzavretí zariadenia príslušným orgánom. Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa pandemické ošetrovné na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.¹⁷

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	2021	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
				2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020
Počet dávok									
január		14 937	22 250			7 313			49,0 %
február		14 108	52 479			38 371			272,0 %
marec	25 297	24 854	55 258	-443	29 961	30 404	-1,8 %	118,4 %	122,3 %
apríl	15 690	80 407	38 918	64 717	23 228	-41 489	412,5 %	148,0 %	-51,6 %
máj	13 918	149 856	23 890	135 938	9 972	-125 966	976,7 %	71,6 %	-84,1 %
jún	13 477	131 851	16 213	118 374	2 736	-115 638	878,3 %	20,3 %	-87,7 %
júl	13 015	56 264	11 905	43 249	-1 110	-44 359	332,3 %	-8,5 %	-78,8 %
august	10 350	26 217	10 284	15 867	-66	-15 933	153,3 %	-0,6 %	-60,8 %
september	10 170	24 060		13 890			136,6 %		
október	12 781	15 834		3 053			23,9 %		
november	16 495	23 692		7 197			43,6 %		
december	14 731	20 608		5 877			39,9 %		
Výdavky (tisíce eur)									
január		1 709	3 749			2 040			119,3 %
február		1 674	12 238			10 563			630,9 %
marec	2 725	3 004	10 744	278	8 018	7 740	10,2 %	294,2 %	257,7 %
apríl	1 705	15 463	8 471	13 758	6 766	-6 992	807,0 %	396,9 %	-45,2 %
máj	1 554	46 756	5 163	45 202	3 609	-41 593	2 908,0 %	232,2 %	-89,0 %
jún	1 475	45 374	2 662	43 899	1 187	-42 712	2 976,2 %	80,5 %	-94,1 %
júl	1 480	17 748	2 103	16 267	623	-15 645	1 099,0 %	42,1 %	-88,2 %
august	1 286	7 569	2 052	6 283	766	-5 517	488,6 %	59,6 %	-72,9 %
september	1 304	7 032		5 728			439,3 %		
október	1 454	2 539		1 085			74,6 %		
november	1 881	2 937		1 056			56,1 %		
december	1 659	3 054		1 395			84,1 %		

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 2.9.2021). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne 3,6-násobne o 453 403 dávok; výdavky v rovnakom období vzrástli zhruba 8,4-násobne o takmer

¹⁴ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹⁵ Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

¹⁶ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovani-pandemickej-ocr.html

¹⁷ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až august 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovne oproti predpandemickému obdobiu o 64 721, čo predstavuje nárast o 71 %. V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku ošetrovne o 21 miliónov eur (205 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy).¹⁸ Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa pandemické nemocenské na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.¹⁹

Tabuľka 5 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Jan	Feb	Mar	Apr	Máj	Jún	Júl	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
2019	12	5	10	7	13	9	9	9	13	10	11	2
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 818	2 479	4 243	10 420	63 028	67 450	92 100
2021	93 711	97 060	71 448	27 676	10 186	2 479	3 390	5 092				

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za august 2021 je spracovaný k 13. septembru 2021.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ prvýkrát kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 5). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie a plošného testovania opäť stúpať a v zimných mesiacoch atakoval hodnotu 100 000 prípadov mesačne. V júli 2021 novohlásené prípady prevýšili úroveň z júla predchádzajúceho roka, zaznamenaných bolo okolo 3,4 tisíc prípadov.

Tabuľka 6 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	2021	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
				2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020
Počet dávok									
január		129 784	229 468			99 684			76,8 %
február		134 968	247 804			112 836			83,6 %
marec	154 834	143 256	259 955	-11 578	105 121	116 699	-7,5 %	67,9 %	81,5 %
apríl	143 625	193 587	248 957	49 962	105 332	55 370	34,8 %	73,3 %	28,6 %
máj	121 150	195 391	182 314	74 241	61 164	-13 077	61,3 %	50,5 %	-6,7 %
jún	115 231	146 826	145 722	31 595	30 491	-1 104	27,4 %	26,5 %	-0,8 %
júl	114 831	125 594	121 481	10 763	6 650	-4 113	9,4 %	5,8 %	-3,3 %
august	105 385	120 112	115 335	14 727	9 950	-4 777	14,0 %	9,4 %	-4,0 %
september	106 004	119 297		13 293			12,5 %		
október	112 567	122 233		9 666			8,6 %		
november	125 958	181 356		55 398			44,0 %		

¹⁸ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovne a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

¹⁹ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

december	121 756	232 845	111 089		91,2 %	
Výdavky (tisíce eur)						
január		41 409	67 466		26 056	62,9 %
február		41 458	73 018		31 560	76,1 %
marec	39 278	43 001	75 021	3 723	35 743	32 021 9,5 % 91,0 % 74,5 %
apríl	40 583	51 421	79 436	10 838	38 854	28 015 26,7 % 95,7 % 54,5 %
máj	37 333	61 536	64 058	24 203	26 725	2 522 64,8 % 71,6 % 4,1 %
jún	36 154	52 924	51 743	16 771	15 589	-1 182 46,4 % 43,1 % -2,2 %
júl	34 957	44 765	44 956	9 807	9 998	191 28,1 % 28,6 % 0,4 %
august	34 782	44 122	44 040	9 339	9 258	-81 26,9 % 26,6 % -0,2 %
september	34 418	43 147		8 729		25,4 %
október	33 886	41 702		7 816		23,1 %
november	38 460	52 952		14 492		37,7 %
december	37 581	63 886		26 305		70,0 %

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 2.9.2021). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Počas prvého roka pandémie vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské o 571 676 dávok (1,4 násobný nárast), čo sa premietlo do nárastu výdavkov 1,4-násobne o 190 miliónov eur.²⁰ V druhom roku pandémie (marec až august 2021) vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské oproti predpandemickému obdobiu o 318 708 (42 %). V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku nemocenské o 136 miliónov eur (61 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie (Tabuľka 6).

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.²¹ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.²² V decembri vláda rozhodla aj o možnosti požiadať o odklad splatnosti odvodov za december 2020 do 30. júna 2021.²³ Ďalšie rozšírenie tohto druhu podpory prišlo v januári 2021, keď vláda umožnila predĺženie splatnosti odvodov za tento mesiac až do konca júna 2021.²⁴ 24. februára 2021 nadobudlo platnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky²⁵, ktoré umožňuje odklad odvodov aj za február 2021, taktiež do konca júna 2021, pri splnení stanovených podmienok. Vláda pristúpila k obdobnému odkladu odvodov aj za marec a apríl 2021²⁶. 21. mája nadobudlo účinnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky²⁷, na základe ktorého môžu subjekty spĺňajúce podmienky požiadať o odklad odvodov aj za máj 2021. Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Tabuľka 7 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet			
marec 2020 (odklad)	5 053	6 135	11 188

²⁰ Dávka "pandemické nemocenské" tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok. Napríklad v apríli 2020 predstavovalo "pandemické nemocenské" približne desatinu všetkých vyplatených dávok (Informačný systém Sociálnej poisťovne).

²¹ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z., ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. novelizované nariadeniami 132/2020 Z. z. a 102/2021 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

²² Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

²³ Pozri nariadenie vlády 380/2020 Z. z.

²⁴ Pozri nariadenie vlády 31/2021 Z. z., ktoré novelizuje a dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁵ Pozri nariadenie vlády 89/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁶ Pozri nariadenie vlády 154/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁷ Pozri nariadenie vlády 181/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

apríl 2020 (odpustenie)	13 611	19 407	33 018
máj 2020 (odklad)	2 507	3 399	5 906
jún 2020 (odklad)	1 191	1 333	2 524
júl 2020 (odklad)	972	862	1 834
december 2020 (odklad)	1 004	1 750	2 754
január 2021 (odklad)	1 389	2 506	3 895
február 2021 (odklad)	1 345	2 205	3 550
marec 2021 (odklad)	1 210	1 979	3 189
apríl 2021 (odklad)	858	1 508	2 366
máj 2021 (odklad)	607	1 016	1 623

Suma

marec 2020 (odklad)	853 720,55 €	18 149 352,57 €	19 003 073,12 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 415 175,16 €	66 158 864,12 €	68 574 039,28 €
máj 2020 (odklad)	468 946,95 €	20 260 469,29 €	20 729 416,24 €
jún 2020 (odklad)	225 072,65 €	10 173 565,55 €	10 398 638,20 €
júl 2020 (odklad)	180 028,59 €	3 752 930,25 €	3 932 958,84 €
december 2020 (odklad)	181 347,42 €	5 567 008,71 €	5 748 356,13 €
január 2021 (odklad)	269 141,86 €	7 602 469,52 €	7 871 611,38 €
február 2021 (odklad)	271 197,46 €	6 559 419,08 €	6 830 616,54 €
marec 2021 (odklad)	248 332,10 €	6 932 696,86 €	7 181 028,96 €
apríl 2021 (odklad)	180 598,61 €	5 288 151,81 €	5 468 750,42 €
máj 2021 (odklad)	126 008,18 €	4 120 577,27 €	4 246 585,45 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 31. augustu 2021; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávania existujúcich podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov;

^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

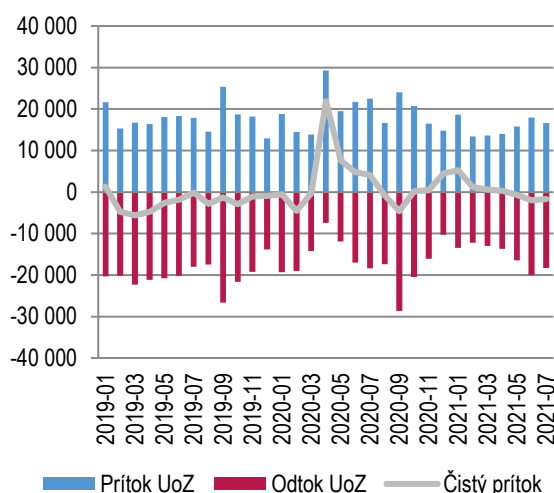
Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 bol pôvodne schválený do leta 2020 a neskôr predĺžený až do 30. júna 2021. Na základe nariadenia vlády Slovenskej republiky²⁸ sa upravila aj splatnosť odvodov nasledovne: odložené odvody za marec 2020 sú splatné v termíne do 30. septembra 2021, za máj 2020 do 31. decembra 2021, za jún 2020 do 31. marca 2022, za júl 2020 do 30. júna 2022, za december 2020 do 30. septembra 2022, za január 2021 do 31. decembra 2022, za február 2021 do 31. marca 2023, za marec 2021 do 30. júna 2023 a odložené odvody za apríl 2021 sú splatné v termíne do 30. septembra 2023. Odklad odvodov je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 % v porovnaní s rokom 2019, príp. s februárom 2020. Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 7 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 31. augustu 2021 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

Situácia na trhu práce

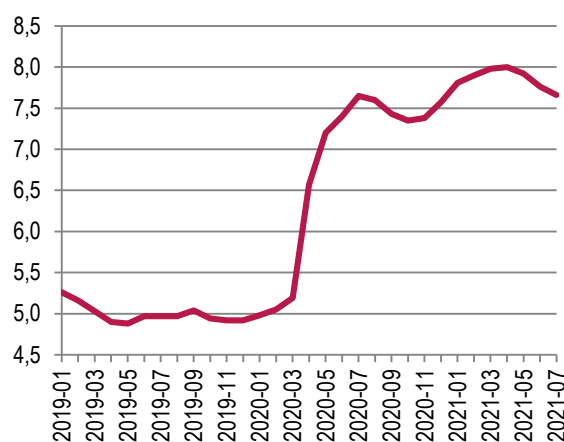
Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb. V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia na pracovnom trhu sa počas letných mesiacov stabilizovala. Pokles nezamestnanosti zaznamenaný počnúc augustom 2020 (pozri Graf 4) evidujeme aj po sezónnom očistení dát.

²⁸ Pozri nariadenie vlády 181/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z.z

Graf 3 Prítok a odtok UoZ

Graf 4 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

So zhoršovaním epidemiologickej situácie na jeseň však prítok uchádzačov do evidencie opäť začal prevyšovať ich odtok. Tento stav trval od októbra 2020 až do apríla 2021. Od mája 2021 pozorujeme opäť čistý odtok z evidencie uchádzačov o zamestnanie, ktorý v júli 2021 dosiahol hodnotu 1 673 uchádzačov. Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla hodnotu 7,66 %, čo je však stále 2,5 p.b. nad úrovňou z marca 2020.²⁹

Počet zamestnávateľov v auguste 2021 medziročne marginálne klesol o 0,2 %, ale celkový počet poisťných vzťahov (zamestnanci, dohody a SZČO) stúpol o 0,6 % (Tabuľka 8). Tento priemerný rast však zastiera nerovnováhy. Výraznejší medziročný rast pozorujeme len v prípade dohôd (+2,1 %). Počet zamestnaneckých poisťných vzťahov dosiahol hodnotu 1 968 802, čo medziročne predstavuje nárast o 0,4 %. Počet samostatne zárobkovo činných osôb však poklesol o 0,5 %.

Tabuľka 8 počtu poisťencov z registra Sociálnej poisťovne

Subjekt	August 2020	August 2021	Nárast / pokles	Nárast / pokles (%)
Zamestnávateľa	188 957	188 486	-471	-0,2 %
Zamestnanci (ZEC)	1 961 871	1 968 802	6 931	0,4 %
Dohody (DOH)	392 751	401 120	8 369	2,1 %
SZČO povinne poistení	218 670	217 540	-1 130	-0,5 %
Spolu (ZEC + DOH + SZČO)	2 573 292	2 587 462	14 170	0,6 %

Zdroj: Sociálna poisťovňa.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. V súčasnosti je pomoc naviazaná na Covid automat a predĺžená do konca roka 2021, pričom od 1. septembra sa menia podmienky pre získanie podpory.³⁰ Zároveň rozhodla aj o predĺžení doby splatnosti poisťného na sociálne poistenie za vybrané mesiace roka 2020 až do júna 2021. Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

²⁹ Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t.j. takých, ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

³⁰ Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na internetovej stránke www.pomahameludom.sk.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas obdobia od vypuknutia pandémie

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a júlom 2021 došlo k zvýšeniu miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 7,66 %. Zároveň v posledných mesiacoch dochádza k stabilizácii epidemickej situácie, tak doma ako aj v zahraničí, čo sa odzrkadľuje aj na kondícii slovenského trhu práce. Medzimesačné oživenie pokračovalo aj v júli, keď miera evidovanej nezamestnanosti opäť poklesla, tentokrát o 0,10 p.b. (zo 7,76 % v júni na 7,66 % v júli). Prítok UoZ do evidencie ako aj odtok UoZ z evidencie sa v medzimesačnom porovnaní oproti hodnote z júna znížil, avšak čistý prítok zostáva záporný. Vo všetkých krajoch s výnimkou Bratislavského sme zaznamenali medzimesačný pokles v počte uchádzačov o zamestnanie.

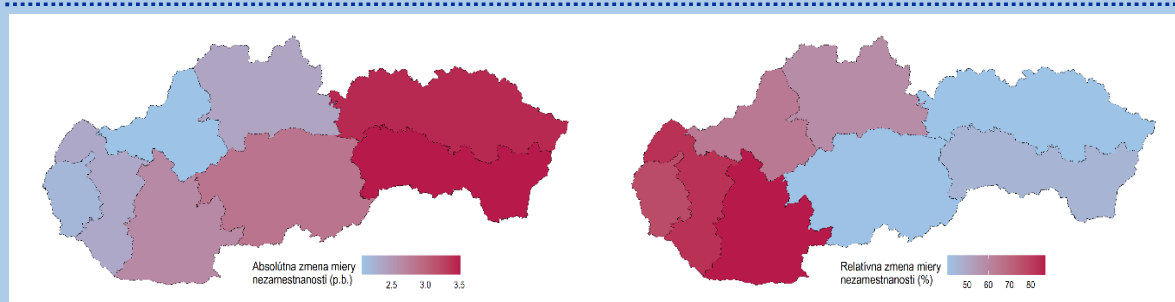
Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február 2020 – júl 2021)^a

Kraj	február 2020	júl 2021	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	5,10	2,27	80,21
Trnavský	2,80	5,05	2,25	80,36
Trenčiansky	3,21	5,20	1,99	61,99
Nitriansky	3,04	5,50	2,46	80,92
Žilinský	4,07	6,17	2,1	51,60
Banskobystrický	6,94	9,91	2,97	42,80
Prešovský	8,45	11,73	3,28	38,82
Košický	7,70	11,19	3,49	45,32
SR	5,05	7,66	2,61	51,68

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Z údajov dostupných k 1. septembru 2021 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla v porovnaní s februárom 2020 najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji (nárast o 3,49 p.b., 3,28 p.b., respektíve 2,97 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla evidovaná miera nezamestnanosti v Nitrianskom (80,92 %, respektíve 2,46 p.b.) a Trnavskom kraji (80,36 % respektíve 2,25 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti v absolútnom vyjadrení zaznamenali úrady práce v Trenčianskom a Žilinskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári 2020 o niekoľko p.b. vyššia v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji oproti zvyšku SR, relatívny medziročný nárast miery nezamestnanosti je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B2).

Graf B2 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom 2020 a júlom 2021

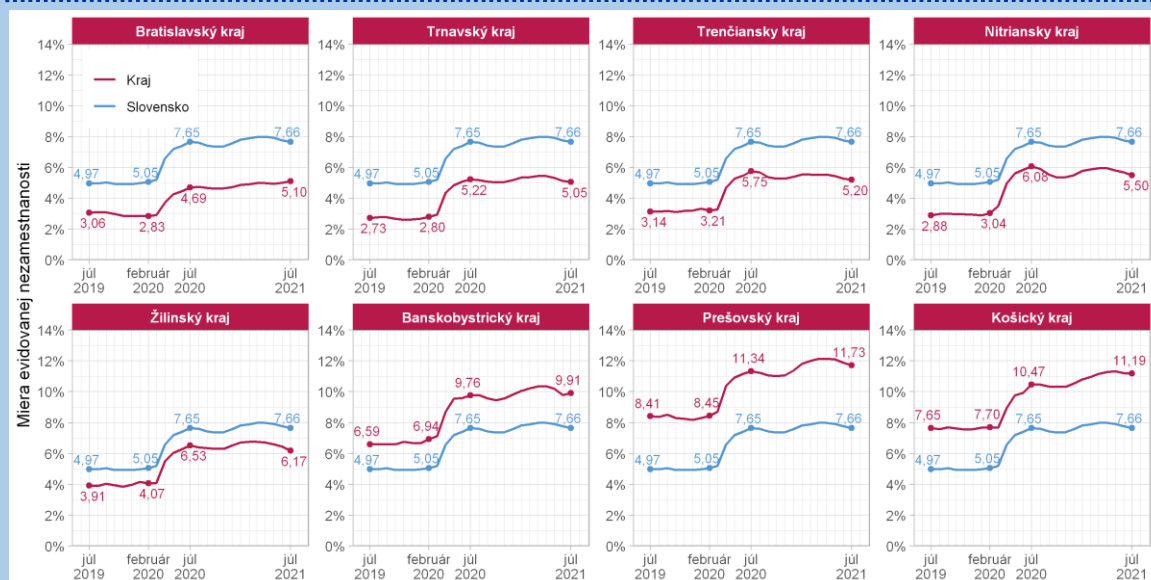

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Záver z predchádzajúceho odseku potvrdzuje aj Graf B3. Zároveň však dokumentuje pokles miery evidovanej nezamestnanosti zaznamenaný v júli 2021 vo všetkých krajoch s výnimkou Bratislavského a Banskobystrického. V Žilinskom kraji evidujeme najvýraznejší medzimesačný pokles evidovanej miery nezamestnanosti zo všetkých krajov, a to o 0,27 p.b., z 6,44 % v júni na 6,17 % v júli. Napriek postupnému znižovaniu miery evidovanej nezamestnanosti na celoslovenskej úrovni, naďalej sledujeme pomerne výrazné rozdiely v jej rozsahu na úrovni VÚC. Kým kraje zo Západného Slovenska plus Žilinský kraj dosahujú značne podpriemernú úroveň evidovanej miery nezamestnanosti, tak Košický, Prešovský a Banskobystrický kraj naďalej výrazne zaostávajú. Vypuknutie pandémie, zdá sa, ešte zvýraznilo disproporcie medzi jednotlivými kraji. Kondícia trhu práce v nasledujúcich týždňoch a mesiacoch sa bude odvíjať ako od vývoja epidemickej

situácie u nás, tak od jej stavu u exportných partnerov, s ktorými je slovenská ekonomika úzko prepojená. Indície postupného zvyšovania počtu nakazených za posledné dni doma ako aj v okolitých krajinách však naznačujú, že je namieste očakávať príchod ďalšej, v poradí tretej vlny pandémie, čo sa dotkne aj trhu práce.

Graf B3 Evidovaná nezamestnanosť v júli 2021 klesala vo všetkých krajoch okrem Bratislavského a Banskobystrického

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Chujac, T., Komadel, J., & Veselková, M. (2021b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 15)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2021/08/ISP_2021_Prva_pomoc_update15_FINAL.pdf

Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf

Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf

Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 6)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/ISP_2020_Prva_pomoc_update6_FINAL.pdf

Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf

Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete:

- ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete: SIP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf
- MPSVR SR. (2020). Z „Prvej pomoci +“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov, 28. 10. Dostupné na Internete: internetová stránka MPSVR SR: <https://bit.ly/32fm9RII>
- Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 319/2021 a materiál č. UV-10558/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/19292/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 440/2021 a materiál č. UV-16464/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26308/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 72/2021 a materiál č. UV-2115/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25710/1>
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. (2021). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu "Prvá Pomoc" (aktualizácia č 18 - podmienky platné pre oprávnené obdobie od 01.02.2021)*. Dostupné na internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/marec_2021_2/Oznamenie_aktualizacia_od_010220_21_final.pdf.
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2020). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu „Prvá pomoc“ (aktualizácia č. 13)*. Dostupné na Internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/december/Oznamenie_nov_platnost_od_01102020_ver05.pdf